

ANALYYSI YHTEYS-LIIKKEEN ORTODOKSIJÄSENTEN ALLEKIRJOITTAMASTA UUDESTA JULISTUKSESTA

Yhteys-liikkeen ortodoksijäsenet ovat syksyn 2007 aikana muotoilleet uudelleen kantansa liikkeeseen. He ovat poistaneet allekirjoituksensa sen varsinaisesta julistuksesta ja luoneet liikkeen internetsivuille oman osastonsa "Yhteys ja ortodoksit". Tämä tekee ortodoksien läsnäolon sivustolla entistä virallisemmaksi, erityisesti pappien läsnäolon tähden. Koska lukija voi mieltää heidän esiintyvän piispojen siunauksella, heidän näkemyksensä, jotka tosin jäivät hyvin hämäräksi, voidaan helposti tulkita paikalliskirkkomme viralliseksi kannaksi.

Uutta kannanottoa, julistusta, leimaa voimakkaasti tulkinnanvaraisuus. Tämän vuoksi sen ei voi katsoa edistävän avointa ja asiallista keskustelua. Siinä ei selkeästi määritellä allekirjoittajien suhdetta Yhteys-liikkeen päämääriin eikä tuoda esiin, mitkä ovat ne liikkeen arvot, joita allekirjoittajat haluavat ajaa. Se ei myöskään millään selkeällä tavalla ilmaise, mikä on allekirjoittajien suhde Kirkon seksuaalieettiseen opetukseen ja sen mukaiseen pastoraaliseen toimintaan. Valveutunut lukija alkaa väkisininkin pohtia, voiko tämä täysin ristiriitaisille tulkinnoille altis julistus olla jopa tarkoituksellista hämäämistä, joka avautuu samanmielisille asiaan vihkiytyneille, mutta pyrkii tietoisesti kätkemään totuuden muilta. Avoin ja asiallinen keskustelu edellyttäisi, että omat lähtökohdat ja päämäärät paljastetaan rehellisesti.

Seuraavassa siteeraamme ja kommentoimme mainittua julistusta kohta kohdalta.

*

"Me allekirjoittaneet ortodoksisen kirkon jäsenet olemme mukana Yhteys-liikkeessä, koska uskomme sen edistävän evankeliumin eettistä opetusta. Kristus hyväksyi seuraansa kaikenlaiset ihmiset. Hän nosti esikuvaksi eri tavoin hyljeksittyjä, ylenkatsottuja ja saastaisina pidettyjä. Jumalan valtakunta kutsuu eheytymiseen ja parannukseen. Eheys on rakkauden hedelmää, joka opettaa meitä kunnioittamaan kaikkia ihmisiä. Kristus kieltää meitä tuomitsemasta toisiamme."

Julistus jättää selvittämättä, millä tavoin allekirjoittajien jäsenyys Yhteys-liikkeessä edistää Evankeliumin eettistä opetusta. Mikäli allekirjoittajia on innoittanut aito halu tuoda Evankeliumin ja Tradition mukaista opetusta sinne, missä sitä jo päämäärien muodossa halvennetaan – siis Yhteys-liikkeeseen – on outoa, että tämä päämäärä ei lainkaan näy heidän julistuksessaan. Julistus ei missään kohtaa ilmaise Kirkon eettistä opetusta homoseksuaalisuudesta. Ongelma näkyy myös siinä, että julistus ei missään yhteydessä tee selvää pesäeroa Yhteys-liikkeen ajamiin kristillisen uskon ja etiikan vastaisiin päämääriin.

K Kristus julistaa Evankeliumia kaikille syntisille, jotka elivät ja elävät kuoleman varjon maassa. Hyväksyykö Hän samalla näiden synnit saati synnillisen elämän? Ei hyväksy. Juuri siksi Hän kutsuu jokaista ihmistä eheytymiseen ja parannukseen. Eheys on jumalallisen rakkauden hedelmä, joka kasvaa ihmisessä katumuksen ja Jumalan valtakunnan mukaisen kilvoituksen myötä. Katumus ja kristillinen kilvoitus eivät siedä vieraita opetuksia sen enempää etiikan kuin dogmien suhteen. Aito ihmisen kunnioittaminen merkitsee synnin tuomitsemista, vaikka syntistä itseään ei tuomita. Ilman synnin tuomitsemista ei ole katumusta, ei parannusta, eikä eheytymistä – ei myöskään aitoa kristillistä rakkautta, joka on katumuksen ja hengellisen eheytyksen hedelmä. Rakkauden kaksoiskäskyn voidaankin sanoa tarkoittavan toisaalta synnin tuomitsemista mutta samanaikaista syntisen rakastamista.

Kokonaisuudessaan tämä julistuksen kohta on niin avoin tulkinnoille, että sen voi allekirjoittaa miltei kuka tahansa. Se siis joko jää sisällöltään tyhjäksi tai sitten se on tarkoitettu luettavaksi jonkin tulkinnallisen avaimen avulla. Löytyykö tämä avain Yhteys-liikkeestä, joka ajaa synnillisen elämäntavan hyväksymistä, vai Kirkon opetuksesta, joka tuomitsee homoseksuaalisen aktiviteetin syntinä?

“Seksuaalisuus ei määrittele koko ihmistä. Homoseksuaalisuus on synnynnäinen taipumus.”

On selvää, että seksuaalisuus ei määrittele koko ihmistä. Sen sijaan ihmisen pelastus määräytyy pitkälti sen mukaan, mikä on hänen suhteensa syntiin, siis myös seksuaalisuuden alueella. Vaikka ihminen voi heikkoudessaan langeta, hän voi myös katua ja nousta. Evankeliumi kutuu ihmistä hengelliseen taisteluun. Oleellista ei edes ole, vapautuuko ihminen synnillisistä taipumuksistaan tässä ajassa, vaan se, että hän taistelee niitä vastaan – kohdaten niiden traagisen todellisuuden kasvoista kasvoihin. Kristillinen suhde eheytymiseen rinnastuu suhtautumiseen hengellisiin kokemuksiin. Koska kristitylle ajallinen elämä on ennen muuta valmistautumista tulevaa elämää ja Jumalan kohtaamista varten, eheytymistä ja hengellisiä kokemuksia ei oteta itsetarkoituksina. Hengellisen elämän käytännön päämääränä on omien syntien näkeminen, katumus ja kilvoittelu. Kaitselmuksensa mukaan Jumala eheyttää katuvan ja kilvoittelevan ihmisen joko tässä tai tulevassa ajassa.

Synnillisen elämäntavan hyväksyminen olisi sen sijaan pastoraalisesti täysin vastuutonta ja Evankeliumin opetuksen vastaista. On muistettava, että ihminen voi olla ulkoisesti hurskas Kirkon jäsen mutta jäädä sisäisesti sekä Kirkon että pelastuksen ulkopuolelle, jos hän ei hyväksy Kirkon opetusta elämänsä ihanteeksi eikä elä katumuksessa ja kilvoituksessa. Uskonsa sisäistänyt ortodoksikristitty ei ota omaa elämäntapaansa elämännäkemykselliseksi perustakseen, sillä nimenomaan kristillisen uskon eettisine ihanteineen tulee olla se elämännäkemyks, joka dynaamisesti ohjaa ja muokkaa ihmisen elämäntapaa.

Tieteellisen tiedon valossa on edelleen ratkaisematta, onko homoseksuaalisuus synnynnäistä ja missä määrin. Kysymys ei kuitenkaan ole keskeinen, sillä taipumuksen mahdollisella synnynnäisyydellä ei ole oleellista merkitystä Kirkon perimmäisen seksuaalieettisen opetuksen suhteen. Tieteen hankkima tieto ihmisen seksuaalisuuden kehityksestä voi parhaimmillaan olla tukena pastoraalisessa toiminnassa, jotta vasta aikuisuuden kynnyksellä olevat nuoret voidaan pelastaa synnillisen elämäntavan vankeudesta jo ennen sille ajautumista. Olisi jo tietoteoreettisesti täysin harhaanjohtavaa antaa tieteelliselle tiedolle tässä syvempää merkitystä. Tiede ei kykene havainnoimaan syntiä, joten se ei myöskään voi osoittaa jonkin asian olevan synnitöntä. Ortodoksinen käsitys lankeemuksesta korostaa, että lankeemus koskettaa koko luomakuntaa ja koko ihmistä. Kirkon kokonaisopetuksen valossa taipumuksen mahdollinen synnynnäisyys näyttäytyy eräänä lankeemuksen traagisena seurauksena.

Myös tässä julistus vaatii tulkinnallisen avaimen, jota lukija ei tekstistä löydä, ellei hänen siten pidä etsiä sitä Yhteys-liikkeen julistuksesta ja päämääristä. Mitä siis julistus tässä haluaa sanoa?

“Toivomme, että seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvat ortodoksit löytävät hengellisen kotinsa omasta seurakunnastaan ja että he voivat osallistua täysipainoisesti kirkon jumalanpalvelus- ja rukouselämään ja sakramentteihin.”

Tätä toivottavasti toivovat kaikki. Toinen asia on, millä edellytyksin täysipainoinen osallistuminen tulee ihmiselle mahdolliseksi.

Ortodoksisen kirkon lähtökohta etenkin sakramenttiyhteyden suhteen on, että pastoraalisessa toiminnassa ihmisen “täysipainoisuutta” arvioidaan sen perusteella, miten hän täyttää tiettyjä hengellisen elämän edellytyksiä. Kirkon varhaisaikoina tämä ilmeni muun muassa siten, että niin kutsutut katuvat saivat osallistua jumalanpalveluselämään tarkoin rajatuissa puitteissa.

Kirkon opetuksen mukaan on selvää, että synnillinen elämäntapa on itsessään jatkuva este etenkin sakramentteihin osallistumiselle. Jos siis joku elää esimerkiksi homoseksuaalisessa suhteessa, hän on ilman muuta sakramenttiyhteyden ulkopuolella. Kenelläkään ei ole sakramentteihin oikeutta, eikä kukaan voi niitä vaatia, sillä oikeutukset ja vaatimukset ovat vastakkaisia Jumalan armolle. Vasta katumus, johon sisältyy ihmisen aito pyrkimys muuttaa elämäänsä, avaa hänelle tien sakramenttiyhteyteen. On selvää, että yhtä ihmisryhmää ei voi nostaa Kirkossa muiden yläpuolelle tässä asiassa.

Koska julistuksessa ei ole selkeästi määritelty allekirjoittajien suhdetta Yhteys-liikkeen päämääriin, on lisäksi kysyttävä, miten he ymmärtävät homoseksuaalien täysipainoisen sakramenttiyhteyden suhteessa pappeuteen? Ennen kaikkea on kysyttävä, hyväksyvätkö allekirjoittajat pappeuden myös niiden kohdalla, jotka elävät homoseksuaalisessa suhteessa tai muutoin pyrkivät toteuttamaan kyseistä taipumustaan?

Julistuksen kohdasta ei selviä, mihin kaikkiin vähemmistöihin sinä viitataan, puhumattakaan niistä sakramenttiyhteyden edellytyksistä, jotka kulloinkin tulee huomioida.

“Kirkon opetus seksuaalisuudesta, perheestä ja miehen ja naisen tasaveroisuudesta kohtaa monia haasteita, joista homoseksuaalisuus on vain yksi.”

Julistuksen väite on totta, mutta samalla on huomattava kaksi asiaa. Ensinnäkin pitäisi olla selvää, että näihin haasteisiin ei tule etsiä ratkaisuja Kirkon ulkopuolelta, vaan Kirkon opetuksesta. Kirkon opetus homoseksuaalisuudesta on olennaisilta osin selvä. Sen mukaan homoseksuaalisuus on synnillinen taipumus, vaikka se ei tulekaan ihmiselle synniksi, jos hän nöyryyden ja katumuksen hengessä taistelee taipumustaan vastaan. Nimenomaan Kirkon opetus on nähtävä haastavana osapuolena. Kirkon vankkumaton ihanne haastaa ihmiselämän tarkastelun kohteeksi ja kilvoittelun areenaksi.

Toiseksi on syytä huomata, että kysymys homoseksuaalisuudesta on aivan erityisen suuri ongelma juuri nyt. Sitä ei voi vähätellä, koska tällä hetkellä muun muassa juuri Yhteys-liike hyökkää päämäärineen kristillistä etiikkaa ja elämännäkemyistä vastaan. Suomessa on lisäksi perustettu “ortodoksinen” sateenkaariseura, joka varsin selvästi pyrkii ajamaan Kirkon uskon vastaista opetusta seksuaalietiikasta. Jos kerran Kirkko puolustaa heikkoja ja hyljeksittyjä, sitäkin enemmän sen tulee puolustaa sitä pelastavaa opetustaan, jota vastaan langennut maailma tällaisten yhteisöjen kautta hyökkää. Tällä tavoin Kirkko puolustaa niitä, jotka ovat aidosti valmiit ottamaan vastaan Evankeliumin julistuksen, toisin sanoen niitä hengessään köyhiä, joita innoittaa todellinen halu kilvoitella Jumalan valtakunnan tähden. Juuri nämä katuvat syntiset ovat niitä maailman hyljeksimiä ja ylenkatsomia Kristuksen omia, jotka Hän on nostanut esikuvalliseen asemaan.

Kysymys homoseksuaalisuudesta on erityisen tärkeä pastoraalisesti, sillä se liittyy välittömästi ihmisen pelastukseen. Kirkon jäsenyys ei yksin pelasta, vaan elämä katumuksessa ja pyrki-

myksessä Jumalan mielen mukaiseen kilvoitukseen. Kun Kirkon pelastava opetus on ihmisten mielissä hämärtynyt ja sitä kyseenalaistetaan ja uhataan, ongelman vakavuutta ei sovi sivuuttaa. Tässä valossa Suomen ortodoksisessa paikalliskirkossa ei tällä hetkellä liene mitään muuta asiaa, joka olisi Kirkon elämälle ja opetukselle tätä kohtalokkaampi.

“Mielestämme homoseksuaalisuus on ennen kaikkea pastoraalinen kysymys, ei dogmaattinen.”

Tämä ei voi olla kellekään mielipidekysymys, ei etenkään papiston jäsenille. Ihmisen seksuaalisuus ja sukupuolisuus ovat osa Jumalan luomissuunnitelmaa. Sen eräänä tehtävänä on heijastaa Luojan ja luodun sekä Kristuksen ja Kirkon välistä suhdetta, jota kristillisen tulkintatradition mukaan ilmentää kauniilla tavalla Vanhan testamentin “Laulujen laulu”. Roomalaiskirjeessä apostoli Paavali antaa lisäksi ymmärtää, että homoseksuaalinen aktiviteetti rinnastuu Luojan ja luodun välisen suhteen rikkoutumiseen – pakanuuteen (Room. 1:24–27).

Julistuksen kohdasta ei ilmene, miten se, että homoseksuaalisuus ei olisi dogmaattinen kysymys, vaikuttaisi asiaan. Kaikki osapuolet korostanevat asian pastoraalista merkitystä. Tämä ei silti poista sitä, etteikö Kirkon uskolle vieras opetus olisi harhaista ja etteikö Kirkon etiikasta poikkeava pastoraalinen toiminta olisi vastuutonta hengellisen lapsen – ja papin omankin – pelastuksen kannalta. Ei ole mahdollista kylliksi korostaa, että jo asian suhde ihmisen pelastukseen tekee siitä äärimmäisen vakavan pastoraalisen kysymyksen.

Lisäksi on huomattava, että Kirkon opetuksessa on muitakin velvoittavia ja auktoritatiivisia opetuksia kuin erikseen määritellyt dogmit. On monia opillisesti keskeisiä asioita, joista ei varsinaisesti ole muotoiltu dogmia ainakaan ekumeenisissa synodeissa. Tällaisia opetuksia löytyy niinkin oleellisista asioista kuin synti ja pelastus. Velvoittaviin ja auktoritatiivisiin opetuksiin lukeutuvat myös Kirkon eettiset opetukset. On korostettava, että nämä opetukset eivät ole luonteeltaan moralistisia, vaan ne on nähtävä katumukseen ja kilvoitteluun perustuvan hengellisen elämän ja kasvun välttämättöminä suuntaviivoina. Ilman oikeaa eettistä opetusta ei ole katumusta eikä pelastusta. Aito kristillinen elämä on Jumalan valtakuntaan johtava tie, jonka liikennemerkkejä ovat nimenomaan Kirkon dogmaattiset ja eettiset opetukset.

“Toimimme Yhteys-liikkeen arvojen puolesta oman kirkkomme pyhän tradition ja kanonisen perinteen puitteissa.”

Julistus jättää auki, mitkä ovat ne Yhteys-liikkeen arvot, joiden puolesta toimitaan. Ennen kaikkea julistuksesta puuttuu selvitys siitä, mikä on näiden arvojen suhde liikkeen päämääriin, jotka kristillisestä näkökulmasta ovat shokeeraavia. Arvoilla ja päämäärillä on aina jokin keskinäinen suhde.

Kirkon Traditio ja kanoninen perinne eivät valtuuta ketään toimimaan sellaisessa yhteisössä, jonka päämäärät on asetettu täysin Kirkon Traditiota ja kanonista perinnettä vastaan. On kiistattoman selvää, että Kirkon Traditio ja kanoninen perinne eivät hyväksy mitään kristillisen avioliiton ulkopuolisia seksuaalisia suhteita. Kirkon perinteen valossa on mahdollista ymmärtää, että papit tarkoin harkituissa tapauksissa käyvät edellä mainitunlaisissa yhteisöissä, mikäli ne ovat valmiit kuulemaan Kirkon opetusta. Tällöin on selvää, että pappi ei mene keskustelemaan Kirkon opetuksesta, vaan avoimesti julistamaan sitä.

“Emme ole luomassa kirkon elämään uusia käytäntöjä tai rinnasta homoseksuaalisia parisuhteita avioliittoon.”

Mikäli tämä vakuutus pitää paikkansa, on kysyttävä, miksi allekirjoittaneet ovat Yhteys-liikkeen jäseniä? Mitä he liikkeen piirissä katsovat ajavansa? Miksi he eivät voi vetäytyä liikkeestä, vaikka heidän jäsenyydellään on Kirkon sisällä ilmeinen skandalisoiva ja hajaannusta aiheuttava vaikutus? On huomattava, että allekirjoittajien jäsenyys on jo itsessään Kirkossa uusi ja vieras käytäntö, joka vaikuttaa Kirkon elämässä.

Onko kiistattomasti totta, että allekirjoittaneet eivät hyväksy Yhteys-liikkeen päämääriä, vai tulkitsevatko he joitakin Kirkon perinteessä tunnettuja seikkoja – esimerkiksi ns. veljesliittoja – sellaisella vääristävällä tavalla, joka saa ne ikään kuin tukemaan näitä päämääriä? Jos taas allekirjoittajat lähtevät aidosti liikkeelle Kirkon opetuksesta eivätkä rinnasta homoseksuaalisia suhteita avioliittoon, julistuksessa olisi ollut syytä tuoda selkeästi esiin, etteivät allekirjoittaneet hyväksy niitä lainkaan niiden synnillisen luonteen vuoksi. Vai hyväksyvätkö he sittenkin tällaiset suhteet jollain perusteella? Jokainen ortodoksikristillistä uskoa ja etiikkaa vähänkin tunteva ymmärtää, että sakramenttiyhteys homoseksuaalisessa suhteessa elävälle olisi väistämättä paitsi uusi käytäntö myös homoseksuaalisen parisuhteen rinnastamista kristilliseen avioliittoon.

“Ortodoksisen ihmiskäsityksen pohjalta pidämme kaikkea syrjintää syntinä.”

Tässä kohdassa ei mitenkään määritellä, mitä allekirjoittajat syrjinnällä tarkoittavat. Sekulaarin humanismin näkökulmasta Kirkko on monin tavoin syrjivä. Mikäli viitataan syrjintään, joka kohdistuu ihmiseen hänen kristilliseettisesti ongelmallisen seksuaalisen taipumuksensa perusteella, on selvää, että tällaista syrjintää ei saa esiintyä. Jokainen ihminen on tasavertaisesti kutsuttu astumaan Jumalan valtakuntaan johtavalle tielle. Sitä vastoin Kirkon suhde seksuaaliin synteihin on ankara – etenkin silloin, kun ne ilmenevät tekoina. Ne erottavat ihmisen sakramenttiyhteydestä, kunnes hän katumuksen sakramentin kautta palaa tähän yhteyteen.

Vastausten sijaan julistuksen kohta herättää monia kysymyksiä. Tällaisia ovat muun muassa: Onko allekirjoittajien näkemyksen mukaan synnin tuomitseminen synniksi syrjintää, siis syntiä? Toisin sanoen, onko Kirkon pyhien isien kaksituhatuotinen pelastava toiminta ollut allekirjoittajien mielestä syrjivää ja synnillistä? Onko myös oman aikamme rippi-isien ja hengellisten ohjaajien pastoraalinen huolenpito syrjivää ja synnillistä, jos he Evankeliumiin ja Tradition nojautuen pyrkivät johdattamaan hengellisiä lapsiaan kilvoittelemaan Kirkon perinteisen opetuksen mukaisesti? Ovatko Kirkon pastoraaliset periaatteet syrjiviä, kun ne asettavat edellytyksiä sakramenttiyhteydelle? Onko se kirkollinen periaate syrjivä ja synnillinen, joka pastoraalisista syistä kieltää vastaanottamasta Kirkon yhteyteen ihmistä, kun hän ilmaisee haluttomuutensa elää Kirkon seksuaalieettisten ihanteiden mukaisesti? Onko kutsu hengelliseen taisteluun syrjivää ja synnillistä?

“Toivomme, että avoin ja asiallinen keskustelu seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä edistää suvaitsevaisuutta ja lähimmäisenrakkautta kirkkomme piirissä.”

Asiallinen keskustelu, joka edistää suvaitsevaisuutta ja lähimmäisenrakkautta, ei voi missään

kohden kyseenalaistaa Kirkon pelastavaa opetusta. Yhteys-liike kyseenalaistaa sen voimakkaasti.

Jos allekirjoittaneet todella haluavat avointa ja asiallista keskustelua Kirkon piiriin, heidän on syytä vetäytyä Yhteys-liikkeestä ja julkisesti – ilman mitään tulkinnanvaraisuutta – ilmaista kielteinen suhteensa liikkeen päämääriin. Samalla heidän tulee ilmaista – jälleen ilman mitään tulkinnanvaraisuutta – uskonsa siihen Kirkon muuttumattomaan seksuaalieettiseen opetukseen, joka tuomitsee homoseksuaalisen aktiviteetin synniksi ja homoseksuaalisen parisuhteen sakramenttisyhteydestä erottavaksi synnilliseksi elämäksi. Lisäksi paikalliskirkossamme on käytännön tasolla saatava riittävä varmuus siitä, että sen jokainen jäsen saa asiaankuuluvaa pastoraalista ohjausta – ei sellaista, joka vie syvemmälle synnin ja kuoleman orjuuteen, vaan Evankeliumin ja Tradition mukaista ohjausta, joka tekee ihmisen vapaaksi synnin ja kuoleman vallasta. Aito lähimmäisenrakkaus ei ole valmis riskeeraamaan lähimmäisen pelastusta.

Perusta syvemmälle Kirkon piirissä käytävälle keskustelulle on luotu vasta, kun edellä mainitut edellytykset ovat täyttyneet. Tosin keskusteluja käydessäkin on pidettävä mielessä, että Kirkon opetus ei koskaan ole niinkään keskustelun kuin julistuksen aihe. On myös tunnistettava se vaara, että jo pelkkä asian nostaminen keskusteltavaksi saattaa antaa monille väärän kuvan Kirkon opetuksen sisällöstä ja auktoritatiivisuudesta. Tämän vuoksi kaikkien osapuolten on keskustelujen yhteydessä muistutettava, mikä on Kirkon perusopetus seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Yksikään osapuoli ei edes tahtomattaan saa tulla tukeneeksi vääriä opetuksia. Lisäksi on syytä huomata, että niin kauan kuin esiintyy vakavaa epävarmuutta papiston antaman eettisen opetuksen ja pastoraalisen toiminnan suunnasta, mahdollisuus uskottavaan ja rakentavaan keskusteluun on hyvin rajoitettua.

Markus Paavola, TM Hannu Pöyhönen, TT Heikki Alex Saulamo, TM